

Ungdommens problem - men de voksenes ansvar

The Journal of Youth Voices in Education:
 Methods Theory Practice
 Copyright©2019
 University of Cumbria
 Vol 1(2) pages 33-40

Trude Austad Gulliksen

Abstract

The article try to explore young people's relationships with friends/classmates or school workers, by trying to provide a deeper understanding of the importance of secure relationship, for young people having experience being bullied growing up. This article is written in collaboration with Marginalisation and Co-created Education (MaCE), an Erasmus+ project. Two interviews have been done through an unstructured interview guide, with an Indirect Approach (Moshuus & Eide, 2016). Trying to get answers without asking questions, in hope of getting their narratives. The aim is to learn more about how complexed social processes influences the relationships at school, when they have been exposed to bullying.

Keywords

Bullying; relationship; narratives; marginalisation; exclusion; inclusion.

Sammendrag

Denne artikkelen ønsker å utforske ungdommers relasjoner til venner/klassekamerater og til dem som arbeider på skolen, ved å gi en dypere forståelse for viktigheten av trygge relasjoner, for ungdommer som har opplevde mobbing i oppveksten. Denne artikkelen er skrevet i samarbeid med Marginalisation and Co-created Education (MaCE), et Erasmus+ prosjekt. Intervjuene som utgjør analysen i denne artikkelen har blitt utført ved hjelp av en ustrukturert intervjuguide, en indirekte metode (Moshuus & Eide, 2016). I disse intervjuene er det ønskelig å få svar på spørsmål en ikke stiller, i håp om at det oppstår narrativer. Målet er å lære mer om viktigheten og innvirkningen de komplekse sosiale prosessene, når ungdom blir utsatt for mobbing.

Nøkkelord

Mobbing, relasjoner, narrativer, marginalisering, ekskludering, inkludering.

Innledning

Siden 2016 har regjeringen økt bevilgningen og innsats mot mobbing betydelig. Gjennom å igangsette en rekke tiltak og sette fokus på blant annet kompetanseheving for voksne til å avdekke, forebygge og håndtere mobbesituasjoner. Regjeringen vedtok også det som skal være mer effektivt regelverk knyttet til skolemiljø, som trådte i kraft 1.august 2017. Her trekkes blant annet aktivitetsplikten frem, som skal sikre rask håndtering av mobbesituasjoner (Regjeringen, 2019).

Teoretisk forankring*Fokus skifte*

Gjennom de senere årene har definisjonene på mobbing flyttet seg fra individfokus til å i større grad vektlegge de subjektive opplevelsene hvor mobbingen foregår. Roland har definert mobbing som; «Mobbing er langvarig vold, psykisk og/eller fysisk, rettet mot et offer og utført av enkeltpersoner eller grupper» (Roland, 1983, s. 12). I denne definisjonen vektlegges individuelle egenskaper slik som aggresjon. Olweus forklarer mobbing slik; «En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer» (Olweus, 1992, s.17). Denne definisjonen har et aktørfokus og fokuserer på at det er en mobber og en som blir mobbet. Her blir det også inkludert tidsrom og hyppighet. Fokuset har de senere år flyttet seg

Citation

Austad Gulliksen, T. (2019) 'Ungdommens problem - Men de voksenes ansvar', *The Journal of Youth Voices in Education: Methods Theory Practice*, 1(2), pp. 33-40.

over til å i større grad vektlegge den subjektive opplevelsen av å bli mobbet eller og mobbe som også gjenspeiles i §9a i opplæringsloven.

I den nyere definisjonen utarbeidet av Scott og Søndergaard legges individfokuset vekk, og det er systemet og de kompliserte gruppeprosessene og relasjonene som er interessante å se på.

“Bullying is an intensification of the processes of marginalization that occur in the context of dynamics of inclusion/exclusion, which shape groups. Bullying happens when physical, social or symbolic exclusion becomes extreme, regardless of whether such exclusion is experienced and/or intended” (Schott & Søndergaard, 2014, s. 13-14).

Denne definisjonen tar høyde for at det ikke går an å utelukke de sosiale mekanismene som foregår i felleskapene vi deltar i. Som individer er vi deltagende i mange ulike felleskap, noen som vi er satt i, slik som blant annet grunnskole og klasse. Andre velger vi, slik som videregående skolefritids aktiviteter og vennegjenger.

I et klassefelleskap og i et skolefelleskap oppstår prosesser sosial eksklusjonsangst, et fenomen som er til stede i alle felleskap og bygger på at deltageren er engstelig for utelukkelse. Redselen for utelukkelse i felleskapet, er direkte knyttet til blant annet å føle seg truet, verdiløs og å ikke føle seg sett. Det å føle seg inkludert er i større grad synonymt med å føle seg akseptert, anerkjent og meningsfull. Dersom en person opplever å bli ekskludert kan den sosiale eksklusjonsangsten utvikle seg til sosial panikk, hvor individet forsøker å ta destruktiv kontroll over situasjonen. Denne kontrollen kan arte seg ved at personen blant annet utestenger, isolerer og/eller håner (Søndergaard, 2009).

Lærer-elev relasjonen og lærerens og skolens ansvar

Relasjonen mellom elev og lærer er svært viktig for at eleven skal trives og få et godt læringsutbytte i skolen. Læreren er den profesjonelle part og har derfor ansvaret for at lærer-elev-relasjonen fungerer (Drugli, 2011). Læreren skal både vise faglig og emosjonell støtte, det skal ligge en varme og forventning til at eleven skal mestre fra læreren sin side (Utdanningsdirektoratet, 2016b). Læreren har også ansvar for å håndtere klassen som helhet. Ikke kun etablere relasjoner med enkeltelever. Dersom en lærer opptre passivt, ser det ut til at andre elever gis mulighet til å komme inn og utføre mobbing (Exbus, 2017).

Det arbeider ikke kun lærere ved skolene, det er ofte andre profesjoner som også arbeider på skolen, slik at en kan sikre rettighetene til eleven i skolen.

Dette skal sikre at kompetansen er tilstrekkelig for å tilrettelegge for en god skolehverdag for hver enkelt elev både faglig og sosialt. I opplæringsloven §9-2 slås fast retten til nødvendig rådgivning (Opplæringsloven, 1998, §9-2). Derom utfordringer opptre skal skolen gi tilbud om sosialpedagogisk rådgivning. Rådgivning skal hjelpe den enkelte elev med blant annet utfordringer av sosial eller emosjonell karakter, som kan ha betydning for elevens sosiale forhold på skolen. Eleven skal få hjelp til å vurdere om de trenger hjelp utenfor skolen (Utdanningsdirektoratet, 2015). Skolehelsetjenesten skal være et lavterskel tilbud hvor en skal være lett tilgjengelig og ta imot «drop-in» henvendelser. De bør i samarbeid med skolen bidra til å fremme god psykisk og fysisk helse, gode sosiale og miljømessige forhold og forebygge mistriksel og mobbing (Galvin, 2018).

Viktigheten av gode relasjoner

Mennesker har et grunnleggende behov for å føle tilhørighet. Kvalitet og nærhet i sosiale relasjoner er avgjørende med tanke på identitetsforming og harmonisk utvikling. Mellom barn og unge foregår det kontinuerlig et sosialt samspill. Det er viktig for barn og unge å fremstå som sosialt attraktiv for å «være en av dem» i form av å etablere vennskap og popularitet (Nordahl, Sørli, Manger & Tveit, 2012). Når disse relasjonene blir negative, for eksempel at det foregår krenkelser og mobbing i elevgruppen, vil det derimot utgjøre en stor risiko for psykiske vansker, redusert læringsutbytte og et negativt utviklingsløp. Siden det å oppleve å være sosialt attraktiv, og å være betydningsfull i de sosiale

relasjonene, er en sentral verdi, kan opplevelsen av å stå utenfor ha store konsekvenser (Nordahl, Sørli, Manger & Tveit, 2012). Opplevelsen av å stå utenfor kan føre til at en blir ekstra sårbar. Sårbarhet er ingen statisk tilstand men kan oppstå i perioder i livet og det handler om å stå i fare, i motsetning til, å føle seg beskyttet. Barn og unge kan oppleve å bli sårbare i møte med nye forventninger og krav. Dette gjelder der hvor de risikerer å kanskje ikke strekke helt til, slik som i overganger fra barneskole til ungdomsskole eller bytte av klasser. Bar og ungdom som opplever at det er utfordrende å få venner eller blir utsatt for å stå utenfor, kan være særlig sårbare (Myrann, Krogstad Nome & Høyvoll Piro, 2018).

Metode

Artikkelen ønsker å belyse ungdommers unike historie om mobbing i skolen, gjennom kvalitative intervjuer, ungdommenes fortellinger analyseres som narrativer, for å løfte frem deres opplevelser av virkeligheten. Det benyttes en ustrukturert intervjuform (Halvorsen, 2008). For å få frem ungdommens historie og opplevelse, ved å bruke en Indirect Approach (Bunting & Eide, 2017). Min forskerrolle i intervjusituasjonen ble å følge informantens fortellinger, spørsmål og svar ble forsøkt utviklet ut fra informantens fortellinger og sammenhenger. Denne metodikken ligner i stor grad på en vanlig samtale og ønsker å fremheve informantens fortellinger.

MaCE rekruterte informanter, deriblant informanter fra videregående opplæring og NAV- systemet, hvor personene som er intervjuet har falt fra videregående utdanning eller byttet utdanningsretning. Personopplysninger som kan spores tilbake til informanten er anonymisert, som by og stedsnavn, skolenavn ett, for å bevare retten til personvern og retningslinjer i personopplysningsloven.

Artikkelen baserer seg på ett intervjuer jeg selv har gjennomført og et intervju fra datautvalget i MaCE¹. Alle intervjuene er transkribert og kodet. Artikkelen har en hermeneutisk tilnærming, dette gir mulighet til å ikke kun gjengi informantens narrativer og fortellinger, men også inkludere tolkninger og beskrivelser fra feltnotatet. Jeg har både gått inn og ut av informantens fortelling og har forsøkt å se dette i lys av konteksten de forteller i og teoretiske forankringer. Det er viktig å anerkjenne sin forståelse før en intervjuer og koder dataene. I denne artikkelen er det blitt brukt en abduktiv tilnærming, ved å bruke abduktiv tilnærming pendler jeg mellom informantenes narrativer det induktive og teoretiske perspektiver (min forkunnskaper) ved kodning analyse og drøfting, som gir oss grunnlag for å utvikle en forståelse av dataene (Thagaard, 2018). Analysen er hermeneutisk forankret, det innebærer at jeg har mulighet til å reflektere og tolke i analysen, jeg har gått inn og ut av informantens fortelling og har forsøkt å oppdage deres fortelling i lys av konteksten de forteller i og oppdage konteksten i lys av fortellingen (Halvorsen, 2008).

Denne artikkelen forsøker å ivareta kvalitet og etiske retningslinjer og bygger på ungdommens unike historier om blant annet mobbing og relasjoner i skolen, hvor jeg har møtt på sårbare ungdommer. Det er derfor viktig å være bevisst at deltakelse ikke skal påføre informanten unødvendige belastninger eller noen grad av ubehag. Gjennom blant annet anonymisering, så ingenting skal kunne gjenkjennes eller spores.

Troverdighet og bekreftbarhet er forsøkt ivaretatt ved at jeg hele tiden har åpnet belyst det metodiske opplegget og forsøkt å ha ett kritisk blikk og tar utgangspunkt i at ungdommens historier er sanne.

Analyse

Det er to informanter som utgjør analysen i denne artikkelen, ungdommene Susanne og Olav går nå på videregående skole.

¹ Datamaterialet i MaCE består av 46 transkriberte intervjuer med tilhørende erindringsnotater. Disse er utført av de som deltok i prosjektet og inngår i alles utvalg av datamateriale for nærmere analyser.

Betydningen av relasjoner til venner/medelever

Susanne forteller åpent om vanskelige ungdomsår, flytting og bytte av skoler. Hun har vokst opp med sin mor, stefar og småbrødre i et lite tettsted. I midten av skoleåret i 8.klasse byttet hun til en ny ungdomsskole og flyttet sammen med sin far og stemor. Dette virket til å gå fint i starten, men etterhvert opplevde Susanne at hun stod mer alene og det hun beskriver som et lett offer for mobbingen. «Det var litt hard på ungdomsskolen, men det er vell sånn det pleier å være for de fleste» Hun beskriver senere at hun hatet ungdomsskolen «Jeg hata ungdomsskolen, jeg skal være ærlig for jeg snakker veldig åpent om det».

Da Susanne startet på den nye ungdomsskolen hadde hun en venninne som hun beskriver betydde mye for henne «Jeg hadde en venninne som stod opp for meg da, men så bare hoppet hun ut av det miljøet også hadde jeg bare meg selv og passe på, og det var vel fra 9.-10. klasse, altså to år hvor det var som verst. Plutselig hadde jeg ingen venner igjen på en måte, så jeg var veldig alene, så da ble jeg et veldig stort offer». Susanne beskriver at mobbingen var som verst fra 9.-10.klasse på ungdomsskolen, da hun opplevde å stå uten venner. Dette førte til at hun utviklet skolevegring og var borte fra store deler av skoleåret, da spesielt i 10.klasse, hvor hun forteller at hun hadde 70 dager fravær «Jeg var nesten borte hele 10.klasse, jeg hadde 70 dager fravær»

Olav forteller at mobbing alltid har vært en del av livet hans, både psykisk og fysisk mobbing. Olav forteller at «Mobbing har jo alltid vært en stor del av mitt liv». «Det har vært alt fra stripping i skolegården til terging, stygge kommentarer, gjeng på 20 stykker som har løpt etter meg for å banke dritten ut av meg, alt mulig rart». Olav forteller at innholdet i mobbingen både har vært av psykisk og fysisk karakter, og han forteller om en gang 20 andre ungdommer løp etter han for å gi han bank. Og at det har vært vanskelig for han og ikke føle at han har noen venner «(...)og du føler at du ikke har noen venner, så går det veldig inn på deg».

Både Susanne og Olav opplever at relasjoner til venner og medelever har blitt bedre etter at de startet på videregående. Susanne begynte først på helsefaglinjen på videregående og forteller at hun trivdes, men byttet til frisørlinjen etter hun var ferdig med førsteåret. Uten å begrunne i intervjuet hvorfor hun byttet linje. Hun beskriver at hun trives svært godt i den nye klassen på frisørlinjen «Når jeg begynte i klassen, der jeg jo at klassen er helt fantastisk».

Olav beskriver noen av det samme ved at det fortsatt er litt «terging» når klassen han går i har fellestimer sammen med de andre klassene, men at klassen han går i «Er som smidd. Den er bra». Han opplever at klassen står opp for hverandre «(...)Nå er det en hel klasse som står opp og beskytter hverandre og står der for hverandre»

Relasjon til personalet på skolen Informantene forteller om relasjoner de hadde og har til personalet på skolen.

Olav forteller også om lite handlingskraft fra læreren sin side, på ungdomsskolen. I følge Olav forteller han at den «verste» mobberer ikke fikk noe form for konsekvens, og bare fikk lov til å holde på: «I 7.klasse var det sånn at vi kan ikke gjøre noe med den verste mobberer fordi han har ADHD, og da må han bare få lov til å fly rundt, ikke sant». Ut fra intervjuet med Susanne kan det virke som om hun opplevde at lærerne på ungdomsskolen ikke tok tak i mobbingen, på den andre siden forteller hun om en lærer hun sannsynlig aldri vil glemme. Hun forteller videre at hun opplevde at han tilpasset det faglige i skolehverdagen for henne, slik at hun i størst mulig grad kunne delta og «henge med» på hva som ble gjennomgått på skolen.

«Han gjorde alt for å stoppe det han. Jeg fikk meldinger på facebook, de printet han ut, vi ga de til de elevene som det gjaldt, hadde samtaler og snakka med de og vi prøvde liksom å gjøre alt mulig. Og han prøvde å gi meg, han ville komme hjem til oss da, etter skole tid for å oppsummere med på hva de hadde gått gjennom i løpet av skoledagen. For at jeg ikke skulle dette ut og klare å ta året».

Det kan virke som om Susanne opplevde å bli mobbet over meldinger på nettet, uten at hun gir noen direkte forklaring på innholdet i facebook meldingene.

Olav har alltid vært åpen med voksne rundt seg om mobbingen, både voksne på skolen og foreldrene hans. På den andre siden forteller han at det har vært utfordrende å bygge gode relasjoner til personalet på skolen, da helsesøstrene på skolen stadig ble byttet ut «altså helsesøster på barne og ungdomsskolen var alltid veldig vanskelig og forholde seg til, fordi vi fikk ny helsesøster hvert år». Det gjorde det vanskelig for Olav til å bli tygge på dem; «Jeg mistet tilliten til flere voksne»

Olav forteller om en episode der han gikk til rådgiveren på ungdomsskolen, og sa at han vurderte å ta livet sitt, og han spurte da rådgiveren om hva han skulle gjøre. Rådgiveren henviste han tilbake til klasserommet, og sa at sånn kan du ikke tenke, og at du har en gud som elsker deg; «Da sier rådgiveren. Sånn kan du ikke tenke, du har en gud som elsker deg, bare gå tilbake i klassen».

Både Susanne og Olav opplever at lærerne på videregående tar mobbing mer på alvor. Susanne forteller «Når jeg byttet til videregående, så fikk jeg plutselig lærere som var kjempe antimobbing, så hørte de noe, så tok de det med en gang. Hvis de bare hørte noe som hørtes ut som noe, så ble det jo full snakk med lærer og alt mulig og møte i klassen».

Olav forteller at det fortsatt pågår det han omtaler som terging når de er samlet med de andre klassene i fellestimene. Men at når disse problemene oppstår i klassen, tar klassen med lærer og helsesøster opp disse utfordringene. Han forteller videre at «Bedre klassemiljø. Flinkere lærere har det alltid vært på videregående»

Diskusjon

Både Susanne og Olav forteller om utfordringer knyttet til vennerelasjoner, spesielt på ungdomsskolen. Ut fra intervjuene kan det virke som om at hverken Susanne eller Olav følte seg inkludert og som en betydningsfull deltager i felleskapet i klassen.

Susanne byttet ungdomsskole utenom de ordinære naturlige overgangene. Susanne forteller om betydningen av å ha en venninne som stod opp for henne, slik hun forteller kan det tolkes dit hen at hun kanskje hadde noen utfordrende relasjoner til andre elever på skolen. Da Susanne og venninnen mistet kontakten, stod Susanne alene, og hun forteller at hun kun hadde seg selv å passe på. Som tidligere presentert i teorien kan barn og unge bli sårbare i møte med nye forventninger og når de står ovenfor noe ukjent (Myrann, Nome & Piros, 2018), slik som Susanne opplever ved å begynne som ny på en annen ungdomsskole. Det kan også tenkes at eksklusjonsangsten og frykten for å bli gjort irrelevant som deltager, øker i møte med ett nytt klassefelleskap, da hun ikke er kjent med de etablerte komplekse sosiale normene og reglene som eksisterer i klassen (Søndergaard, 2012).

Innholdet i mobbingen varierer mellom de to informantene. Olav forklarer at han har opplevd at 20 stykker løpte etter han i skolegården for å banke han, han har også fått krenkende kommentarer slengt etter han. Ut fra hva Susanne forteller kan en tolke at hun fikk tilsendt stygge meldinger på blant annet sosiale medier og ble utestengt. Det kan være utfordrende å definere om noen blir mobbet (Utdanningsdirektoratet, 2016a). Det kan tenkes at dette er spesielt utfordrende hvis mobbingen foregår slik som Susanne forklarte, over blant annet meldinger. De to informantene har opplevd ulike former for krenkelser og utelukkelse fra felleskapet i klassen. Det å enten føle seg utelukket, eller

redselen for å bli det, på grunn av manglende relsjoner, er direkte knyttet opp mot blant annet å ikke føle seg sett, truet eller verdiløs (Søndergaard, 2009).

Intervjuene viser at ungdommene opplever mindre eller ingen mobbing i videregående. Og at de har etablert trygge relasjoner til blant annet klassen, elevene i klassen og dem som arbeider på skolen. Hva som er årsaken til at elevene opplever å ha en bedre skolehverdag på videregående, kan være sammensatt og kompleks. Det kan blant annet sees i sammenheng med deres relasjon til venner, medelever, familie eller lærere. I neste avsnitt fokuserer jeg på betydningen av relasjon til lærere og andre som arbeider rundt eleven i skolen.

Å agere når en elev blir mobbet

Læreren er den profesjonelle parten og har derfor ansvaret for å etablere en god lærer- elev- relasjon. Læreren skal både vise faglig og emosjonell støtte, og det skal ligge en omsorg og forventning til at eleven skal mestre fra læreren sin side (Utdanningsdirektoratet, 2016b). Olav sitter igjen med en opplevelse av at mobbingen på ungdomsskolen ikke ble tatt tak i, det kan virke som om han opplever at lærerne og de andre som arbeider på den videregående skolen hvor han nå er elev tar dette mer alvorlig. Dersom det stemmer at de som arbeidet på ungdomsskolen var klar over mobbeutfordringene Sindre stod ovenfor, og ikke tok tak i dette, står dette i strid med blant annet aktivitetsplikten opplæringsloven §9a (Opplæringsloven, 1998, §9a).

Susanne forteller om en lærer på ungdomsskolen hun hadde et spesielt godt forhold til. Hennes opplevelse er at han gjorde alt for å stoppe det. Han stilte opp både faglig og emosjonelt. Måten læreren til Susanne tok tak i utfordringene på, kan ha vært avgjørende for at hun kom seg gjennom skoleårene. På den andre siden kan det virke som om læreren ikke klarte å ta hånd om klassen som helhet, da mobbingen ikke tok slutt, før hun var ferdig i 10.klasse. Hvis tilfellet er at læreren opptrådte passivt ovenfor mobbingen som utspilte seg blant annet klasserommet, i friminuttet eller i kantinen. Kan det ut fra teorien se ut som om, at andre elever gis mulighet til å komme inn og utføre mobbing (Exbus, 2017).

Olav forteller blant annet om en elev i klassen, med ADHD. Han beskriver denne eleven som den verste mobber. Læreren fortalte Sindre at det ikke var noe å gjøre med, da denne gutten hadde ADHD diagnose. Tross individuelle faktorer hos barn med ADHD er det ingen ting som tilsier at barn med ADHD er «mobbere», der man dette opp mot Scott & Søndergaards teori, kan redselen for å bli marginalisert og ekskludert fra felleskapet føre til at en hender destruktivt ved å for eksempel håne, terge eller utestenge. Det kan tenkes at denne eleven ikke handlet slik på grunn av hans diagnose, men heller i redsel for å ikke bli inkludert i felleskapet i klassen (Søndergaard, 2012).

Alle som arbeider rundt eleven har ett felles ansvar for å sikre at både faglig og sosiale rettighetene blir ivaretatt. I betydningen «alle som arbeider rundt eleven», inkluderer også blant annet skolehelsetjenesten, som det kan virke som om Olav ikke opplevde som særlig stabile. Han forteller at det stadig ble byttet ut helsesøstre, og at dem ikke var så lett å få tak i. Jeg tolker det slik hen at det var vanskelig for Olav å etablere gode relasjoner med de voksne, det kan skyldes at han ved flere anledninger har prøvd å be om råd og hjelp, og føler at han ikke har blitt tatt på alvor. Slik som når han forteller om den gangen han oppsøkte rådgiveren på ungdomsskolen. I opplæringsloven §9-2 retten til nødvendig rådgivning (Opplæringsloven, 1998, §9-2), skal elever i norsk skole ha tilbud om sosial pedagogisk rådgivning. Denne rådgivningen skal hjelpe den enkelte elev med blant annet utfordringer av sosial og emosjonell karakter, og skal få hjelp til å vurdere om de trenger hjelp utenfor skolen (Utdanningsdirektoratet, 2015). Olav oppsøkte rådgiver for å fortelle at han vurderte å ta livet sitt, og det kan virke som om han var ute etter å få hjelp. Han fikk beskjed fra rådgiveren at han måtte sette seg tilbake i klasserommet, og at han har en gud som elsker han. Dette kan tolkes dit hen som brudd på opplæringsloven §9-2, retten til nødvendig rådgivning.

Det kan virke som om både Susanne og Olav har en oppfatning av at lærerne på videregående tar mobbing mer på alvor. Olav forteller blant annet at de har møter med helsesøster på videregående med fokus på blant annet miljøet i klassen og på skolen. Det kan virke som om dette er svært betydningsfullt for Olav da han ved flere anledninger har opplevd tillitsbrudd og voksne som ikke agerer mot mobbing. Susanne forteller også om lærere i videregående som tar mobbing på alvor. Forskning har vist at dersom lærere legger til rette og viser at det ikke er rom for mobbing, vil det muligens ikke gi rom for at medelever eller andre mobber (Exbus, 2017).

Avslutning

Ulike felleskap, slik som blant annet felleskap i klassen eller miljøet på skolen, danner ulike sosiale spilleregler som både kan føre til inklusjon og eksklusjon som resultat. På bakgrunn av to intervjuer kan jeg ikke komme med noen konklusjon. Det kan virke som om der voksne tar ansvar, har informantene i større grad opplevelsene av å bli inkludert, og dermed gitt dem mulighet til å etablere trygge relasjoner til blant annet venner og medelever.

Alle elever har rett til en mobbefri og trygg skolehverdag. Ut fra analysen kan det virke som om gode relasjoner til voksne er en viktig ressurs i kampen mot mobbing. Det å redusere mobbing er ingen enkel oppgave, men det kan tyde på at elever som har gode relasjoner til sine lærere eller andre voksne på skolen opplever i større grad å bli inkludert i felleskapet i klassen.

I denne artikkelen har hovedfokus vært rettet mot hva ungdommene forteller om mobbing og relasjoner, og andre personer som blir nevnt i intervjuet har ikke blitt kontaktet, slik som blant annet lærere, andre elever eller foreldre. Dersom jeg hadde hørt deres historie kunne dette gitt ett annet bilde.

Litteratur

- Bunting, M. & Moshuus, G. H. (2017). *Young peoples' own stories about dropping out in Norway: An indirect qualitative approach*. Acta Didactica Norge. Hentet fra <https://www.journals.uio.no/index.php/adno/article/view/3182>
- Drugli, M. B. (2015). *Relasjonen lærer og elev- avgjørende for elevens læring og trivsel*. (3.utg.). Oslo: Cappelen Damm AS.
- EXbus (2017). EXbus- Exploring bullying in schools. Om prosjektet. Hentet fra <http://exbus.dk/omprosjektet/>
- Galvin, K. (2018). *Helsesøsters rolle i det tverrfaglige samarbeidet i skolen*. B. Johannesssen & T. Skotheim (Red.) *Barn og unge i midten- Tverrfaglig og tverretatlig arbeid i barn og unges oppvekst*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet- En innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Cappelen Forlag
- Kofoed, J. Søndergaard, D. M. (2012). *Mobning- sociale prosesser på afveje*. (1.utg.). Danmark: Hans Reitzels Forlag
- Moshuus, G. Eide, K. (2016). *The Indirect Approach: How to Discover Context When Studying Marginal Youth*. Hentet fra: <file:///Users/frodebrakstad/Downloads/The%20Indirect%20Approach-%20How%20to%20Discover%20Context%20When%20Studying%20Marginal%20Youth%20Geir%20H%20Moshuus%20and%20Ketil%20Eide1.pdf>
- Myrann, M. K. Nome, V. K. Piros, A. S. H. (2018). *Det sårbare barnet i barnehagen og skolen*. B. Johannesssen & T. Skotheim (Red.) *Barn og unge i midten- Tverrfaglig og tverretatlig arbeid i barn og unges oppvekst*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Nordahl, T. Sørile M-A. Manger, T. & Tveit, A. (2012). *Atferdsproblemer blant barn og unge- Teoretiske og praktiske tilnærminger (OPPLAG)?* Bergen: Fagbokopplaget
- NSD- Norsk senter for forskningsdata. (2018). *Personopplysningsdata*. Hentet fra https://nsd.no/personvernombud/ledelse_administrasjon/20juli-endringer.html

- Olweus, D. (1992). *Mobbing i skolen: Hva vet vi og hva kan vi gjøre*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Opplæringslova. (1998). Lov om grunnskolen den videregående opplæringa LOV- 1998- 07- 17-61. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61?q=oppl%C3%A6ringsloven#KAPITTEL_11
- Regjeringen (2019). *Læringsmiljø og mobbing*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/grunnopplaring/artikler/laringsmiljo-og-mobbing/id2353806/>
- Roland, R. (1983). *Strategi mot mobbing*. Oslo: Universitetsforlaget
- Schott, R. M. & Søndergaard, D. M. (2014). *School bullying: New theories in context*. Cambridge: University Press.
- Søndergaard, D. M. (2009). Mobning og social eksklusionsangst. I Kofoed, J. & Søndergaard, D. M. (red). *Mobning. Sociale prosesser på afveje*. København: Hans Reitzels Forlag
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse en innføring i kvalitativ metode*: Oslo: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke
- Utdanningsdirektoratet (2015, 17. september) Hva er rådgivning? Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/radgiving/hva-er-radgiving/>
- Utdanningsdirektoratet (2016a, 23.mai). Hva er mobbing? Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/mobbing/hva-er-mobbing/>
- Utdanningsdirektoratet (2016b, 24. juni). Lærer- elev-relasjonen. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/psykososialt-miljo/larer-elev-relasjonen/>